

Vergaderjaar 2025–2026

36 800 K

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Defensiematerieelbegrotingsfonds voor het jaar 2026

E

TWEEDE VERSLAG VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR BUITENLANDSE ZAKEN, DEFENSIE EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING¹

Vastgesteld 16 juni 2026

Het voorliggende wetsvoorstel heeft de leden van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking aanleiding gegeven tot het maken van de volgende nadere vragen en opmerkingen.

Inleiding

De leden van de **SP**-fractie danken de regering voor de beantwoording van hun vragen. Deze leden betreuren echter dat een aanzienlijk deel van de gestelde vragen slechts indirect of gedeeltelijk is beantwoord. In verschillende gevallen wordt verwezen naar andere documenten zonder dat de gevraagde informatie wordt verstrekt of samengevat. In andere gevallen wordt een beroep gedaan op vertrouwelijkheid zonder dat duidelijk wordt gemaakt of en hoe de Kamer dan wel over de relevante informatie kan beschikken. De leden van de SP-fractie erkennen dat bepaalde informatie over operationele capaciteiten, militaire kwetsbaarheden of de inzet van de krijgsmacht niet openbaar kan worden gemaakt. Tegelijkertijd constateren deze leden dat Defensie steeds vaker reeds op voorhand informatie als vertrouwelijk kwalificeert. Naar het oordeel van deze leden dreigt daardoor de parlementaire controle op strategische keuzes, afhankelijkheden en grote materieelinvesteringen te worden bemoeilijkt. De leden van de SP-fractie hebben in het licht van bovenstaande nog de volgende nadere vragen.

¹ Samenstelling:

Van Apeldoorn (SP), Bakker-Klein (CDA), Van Ballekom (VVD), Beukering (Fractie-Beukering), Van Bijsterveld (JA21), Croll (D66), Crone (GroenLinks-PvdA), Dessing (FVD) (ondervoorzitter), Van Gasteren (Fractie-Van Gasteren), Goossen (BBB), Van der Goot (OPNL), Hartog (Volt), Huizinga-Heringa (CU) (ondervoorzitter), Karimi (GroenLinks-PvdA), Marquart Scholtz (BBB), Martens (GroenLinks-PvdA), Moonen (D66), Nicolai (PvdD), Petersen (VVD) (voorzitter), Van Rooijen (50PLUS), Roovers (GroenLinks-PvdA), Van de Sanden (fractie-Van de Sanden), Van Strien (PVV), Thijssen (GroenLinks-PvdA), Van Toorenburg (CDA), Visseren-Hamakers (Fractie-Visseren-Hamakers), Vogels (VVD), De Vries (SGP), Walenkamp (Fractie-Walenkamp)

De leden van de **Volt**-fractie stellen de antwoorden van de regering op prijs. Deze antwoorden geven echter wel aanleiding tot een aantal vervolgvragen.

Het lid van de **fractie-Visseren-Hamakers** dankt de regering voor de beantwoording tot zover. Zij heeft nog de volgende aanvullende vragen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie

1. Kan de regering reflecteren op de vraag hoe zij een adequate balans denkt te waarborgen tussen noodzakelijke vertrouwelijkheid enerzijds en de controlerende taak van het parlement anderzijds? Naar mening van de leden van de SP-fractie wordt deze vraag des te prangender nu de defensiebegroting ongekend hard groeit.
2. Kan de regering daarbij tevens aangeven welke informatiecategorieën over strategische afhankelijkheden, buitenlandse leveranciers en digitale infrastructuur naar haar oordeel niet openbaar kunnen worden gemaakt, maar wel vertrouwelijk met de Kamer kunnen worden gedeeld? Op welke wijze wordt geborgd dat de Kamer haar controlerende taak ook op deze terreinen daadwerkelijk kan blijven uitoefenen?

Europese en niet-Europese defensie-uitgaven

3. De regering antwoordt op de vraag naar het aandeel van defensie-uitgaven dat terechtkomt bij Nederlandse, Europese en niet-Europese bedrijven dat de Kamer in de Stand van Defensie wordt geïnformeerd over het percentage contracteringen bij Nederlandse bedrijven en dat het overige aandeel plaatsvindt bij niet-Nederlandse bedrijven.² De leden van de SP-fractie constateren dat hiermee de vraag niet wordt beantwoord. Kan de regering alsnog aangeven welk percentage van de defensie-uitgaven terechtkomt bij:
 - a. Nederlandse bedrijven;
 - b. Europese bedrijven (inclusief Nederlandse bedrijven);
 - c. niet-Europese bedrijven?
4. De regering stelt voorts dat de Kamer reeds is geïnformeerd over de uitgaven aan materieel van producenten en leveranciers uit Israël en de Verenigde Staten. De leden van de SP-fractie constateren dat in de beantwoording geen cijfers worden genoemd. Kan de regering alsnog aangeven welk bedrag in de afgelopen jaren en welk bedrag in 2026 naar verwachting wordt besteed aan materieel van:
 - a. Amerikaanse producenten en leveranciers;
 - b. Israëlische producenten en leveranciers?
5. Indien de regering van oordeel is dat deze informatie reeds eerder aan de Kamer is verstrekt, kan zij deze informatie dan alsnog integraal of samengevat opnemen in de beantwoording, zodat de Kamer niet zelf in verschillende documenten naar de gevraagde gegevens hoeft te zoeken?

Contracten met Amerikaanse en Israëlische bedrijven

6. De leden van de SP-fractie vroegen met welke Amerikaanse en Israëlische bedrijven voor 2026 en latere jaren contracten zijn afgesloten. De regering antwoordt dat de Kamer hierover reeds is geïnformeerd via het Defensie Projectenoverzicht 2026 en via de brieven van 17 juni 2025 (36 725 X, nr. 6) en 16 april 2026 (MIN-DEF20260028717). De leden van de SP-fractie constateren dat de inhoud van deze brieven niet wordt weergegeven in de beantwoor-

² *Kamerstukken I, 2025–2026, 36 800 K, p. 4.*

ding en dat ook geen verwijzingen of hyperlinks zijn opgenomen waarmee deze informatie eenvoudig toegankelijk is. Bij het invoeren van «MINDEF20260028717» in de zoekfunctie van de website van de Eerste Kamer komt men slechts op de beantwoording van onze vragen uit. Daardoor blijft onduidelijk welke informatie precies wordt bedoeld en wordt de gestelde vraag niet beantwoordt. Kan de regering alsnog:

- a. een overzicht verstrekken van de Amerikaanse en Israëlische bedrijven waarmee voor 2026 en latere jaren contractuele verplichtingen bestaan? Indien de regering van oordeel is dat deze informatie niet openbaar kan worden verstrekt, op welke grondslag berust dat oordeel en is zij bereid deze informatie vertrouwelijk met de Kamer te delen?
- b. aangeven welke informatie hierover volgens haar reeds met de Kamer is gedeeld;
- c. de relevante passages uit de genoemde brieven samenvatten dan wel integraal opnemen in de beantwoording;

Deze leden merken daarbij op dat ministeries de Kamer bij schriftelijke inbreng regelmatig verzoeken om vragen en citaten van nauwkeurige bronverwijzingen en voetnoten te voorzien. Zij vragen de regering daarom of een vergelijkbare mate van transparantie en herleidbaarheid niet ook wenselijk is in de beantwoording van Kamervragen.

Strategische autonomie en afhankelijkheden

7. De leden van de SP-fractie vroegen of de regering bereid is ervoor te zorgen dat het aandeel van uitgaven aan materieel geleverd door bedrijven buiten de Europese Unie substantieel en op zo kort mogelijke termijn afneemt. De regering licht in haar antwoord toe waarom in sommige gevallen buiten Europa wordt ingekocht, maar gaat niet in op de gestelde bereidheidsvraag.³ Kan de regering deze vraag alsnog expliciet beantwoorden?
8. Is de regering bereid om een kwantitatieve doelstelling te formuleren voor het terugdringen van de afhankelijkheid van leveranciers van buiten de Europese Unie? Zo nee, waarom niet?
9. De regering stelt dat zij werkt aan versterking van de Nederlandse en Europese defensie-industrie. Kan zij aangeven welke concrete afname wordt nagestreefd van het aandeel materieel dat afkomstig is van leveranciers buiten de Europese Unie in:
 - a. 2030,
 - b. 2035?
10. De leden van de SP-fractie vroegen naar strategische afhankelijkheden die voortvloeien uit de aanschaf van materieel en digitale systemen buiten Europa. De regering verstrekt hierover geen informatie.⁴ Kan de regering aangeven welke strategische afhankelijkheden zij momenteel als het meest relevant beschouwt voor de Nederlandse krijgsmacht?
11. Indien deze informatie niet openbaar kan worden verstrekt, is de regering dan bereid deze informatie vertrouwelijk ter inzage te leggen aan de Kamer? Zo ja, op welke wijze en op welke termijn?

Maven Smart System (Palantir)

12. De regering geeft aan dat zij samen met bondgenoten de mogelijkheden onderzoekt om Europese alternatieven te ontwikkelen voor

³ Idem, blz. 4.

⁴ Idem, p. 4–5.

het Maven Smart System van Palantir.⁵ Kan de regering nader toelichten:

- a. welke risico's zij ziet ten aanzien van strategische afhankelijkheid van Palantir;
 - b. welke functionele afhankelijkheden momenteel bestaan;
 - c. welke stappen worden gezet om eventuele afhankelijkheden te verminderen?
13. Kan de regering aangeven welke categorieën gegevens binnen Defensie in het kader van de pilot met het Maven Smart System worden verwerkt?
 14. Kan de regering aangeven waar deze gegevens worden opgeslagen, welke partijen toegang hebben tot deze gegevens en welke waarborgen zijn getroffen ten aanzien van gegevenssoevereiniteit?
 15. Speelt het Maven Smart System uitsluitend een rol bij informatieverwerking en besluitvormingsondersteuning, of kan het systeem ook worden ingezet bij doelidentificatie, doelprioritering of doelselectie?
 16. Kan de regering bevestigen dat bij iedere beslissing over de inzet van geweld sprake blijft van betekenisvolle menselijke controle («meaningful human control») en dat dergelijke beslissingen niet worden gedelegeerd aan AI-systemen?
 17. Welke ethische, juridische en operationele kaders hanteert Defensie bij de inzet van AI-systemen zoals het Maven Smart System?
 18. Op welke wijze wordt getoetst of AI-ondersteunde analyses en aanbevelingen voldoen aan het internationaal humanitair recht, waaronder de beginselen van onderscheid, proportionaliteit en voorzorg?
 19. Indien Defensie momenteel afhankelijk is van systemen waarvan de werking, ondersteuning of doorontwikkeling in belangrijke mate wordt bepaald door niet-Europese leveranciers, op welke wijze kan de Kamer dan beoordelen of deze afhankelijkheden aanvaardbaar zijn wanneer de onderliggende informatie niet openbaar beschikbaar is? Welke informatie acht de regering noodzakelijk om het parlement in staat te stellen hierover een geïnformeerd oordeel te vormen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de Volt-fractie

In de beantwoording op de vraag van de leden van de Volt-fractie over de Europese onafhankelijkheid geeft de regering aan geen inhoudelijke uitspraken te willen doen over de afhankelijkheden van bondgenoten.⁶ Gezien de huidige geopolitieke ontwikkelingen betekent dit dat het parlement geen inzicht wordt verschaft over de effectiviteit van de investeringen die in de begroting worden voorgelegd. Kostbare defensiesystemen kunnen worden platgelegd doordat één van de bondgenoten mogelijkwerwijs besluit dat een onderdeel of benodigde kennis of informatie niet voor de Nederlandse militairen beschikbaar worden gesteld. De leden van de Volt-fractie voelen zich derhalve gerechtvaardigd in de vraag of de regering binnen haar mogelijkheden, enig inzicht kan geven in de EU/Europese onafhankelijkheid ten aanzien van zaken als bijvoorbeeld gevechtsintelligentie, in-de-lucht bijtanken van gevechtsvliegtuigen en cyberveiligheid? In hoeverre kan de regering deze geruiststellen van de zekerheid dat bondgenoten de afgesproken bijstand ook leveren?

In 2025 zijn de NAVO «capability targets» bijgesteld om tegemoet te komen aan een wens van Europese landen om meer te mogen bijdragen aan hun eigen defensie. Het is de leden van de Volt-fractie echter niet

⁵ Idem, p. 5.

⁶ *Kamerstukken I, 2025–2026, 36 800 K, D, p. 5.*

duidelijk of deze nieuwe doelstellingen een verlenging zijn van de doctrine van «ondeelbare veiligheid» of dat de doctrine van Europese autonomie hier een prominentere plaats in heeft gekregen? Kan de regering dit verduidelijken? Wat zijn hiervan de gevolgen op de onderverdeling van middelen op de begroting?

In antwoord op de vragen over de in het coalitieakkoord genoemde gezamenlijke inkoop van materiaal (40%) en het percentage daarvan met Europese partners (50%) geeft de regering aan dat huidige cijfers beperkt inzicht bieden en dat er nieuwe cijfers komen in het najaar van 2026.⁷ De leden van de Volt-fractie leiden hieruit af dat de grondslag van de afgesproken percentages op dit moment ontbreekt. Hebben deze leden dit juist begrepen? Zo niet, wat staat er dan in de teller en de noemer van de percentages die zijn afgesproken?

In antwoord op de vragen over de inzetbaarheid van aangeschafte wapensystemen geeft het kabinet aan dat «Defensie is niet bekend met algemene beperkingen die door andere landen worden opgelegd voor de inzet van door Defensie aangeschafte wapensystemen.»⁸ Dit antwoord geeft de leden van de Volt-fractie een zekere geruststelling. Om zeker te zijn dat deze leden het antwoord goed kunnen inschatten zijn er echter nog wel een aantal vervolgvragen. In het antwoord spreekt de regering over «algemene beperkingen». Hebben deze leden het goed begrepen dat er ook geen «specifieke beperkingen» zijn? Is het juist dat alle op het grondgebied van Nederland aanwezige wapensystemen die ook in Nederlands bezit zijn volledig kunnen worden ingezet? Zijn de geruchten van een zogenaamde «kill switch» in hoogwaardig defensiematerieel onjuist?

De leden van de Volt-fractie hebben een aantal vragen gesteld over de relatie met private ondernemingen. De regering geeft aan dat dit via een service-level-agreement is geregeld. De regering geeft ook aan dat «Indien een leverancier zich niet houdt aan deze overeenkomst, dan compenseert de leverancier dit in een toekomstige orders of vindt er geen betaling plaats».⁹ Dat klinkt budgettair prettig. Echter, operationeel is dit onvolgende, zo stellen de leden van de Volt-fractie. Indien een leverancier van satellietdata tijdens gevechtshandelingen bijvoorbeeld de datalevering stopzet kan dit leiden tot hoge kosten in personeel en materieel. Dan is een financiële compensatie bij toekomstige orders of een niet betaling van beperkt nut. Wat kan de regering concreet doen via een service-level-agreement om dergelijke situaties te voorkomen? Welke contractuele voorwaarden zijn opgenomen om in dergelijke gevallen door de dienst-aanbieder volledig schadeloos te worden gesteld?

Vragen en opmerkingen van het lid van de fractie-Visseren-Hamakers

In de beantwoording op vraag 22, die was gesteld door de leden van de Volt-fractie, heeft de regering het over de 1.5% van het bbp dat volgens de NAVO-afsprake zou moeten worden uitgegeven aan «bredere veiligheid- en defensiegerelateerde uitgaven».

1. Het lid van de fractie-Visseren-Hamakers vraagt de regering hoeveel vrijheid een NAVO-lidstaat heeft om deze definitie van deze bredere uitgaven zelf vorm te geven.

⁷ *Kamerstukken I*, 2025–2026, 36 800 K, D, p. 2.

⁸ *Idem*, p. 7.

⁹ *Idem*, p. 8.

2. Refereert de regering met deze «bredere veiligheidsuitgaven» aan de definitie van veiligheid zoals bijvoorbeeld in «De Veiligheidsstrategie voor het Koninkrijk der Nederlanden»¹⁰?

De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking ziet met belangstelling uit naar de nota naar aanleiding het tweede verslag en ontvangt deze graag zo spoedig mogelijk. Bij tijdige ontvangst van de nota naar aanleiding van het tweede verslag vóór **vrijdag 19 juni 2026, 16:00 uur** acht de commissie het wetsvoorstel gereed voor plenaire behandeling voorafgaand aan het zomerreces.

De voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking,
Petersen

De griffier van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking,
Van Luijk

¹⁰ «De Veiligheidsstrategie voor het Koninkrijk der Nederlanden», 3 april 2023, Veiligheidsstrategie voor het Koninkrijk der Nederlanden (Rapport) | Rijksoverheid.nl.